

Regulace enzymové aktivity

MUDR. MARTIN VEJRAŽKA, PHD.

Regulace enzymové aktivity

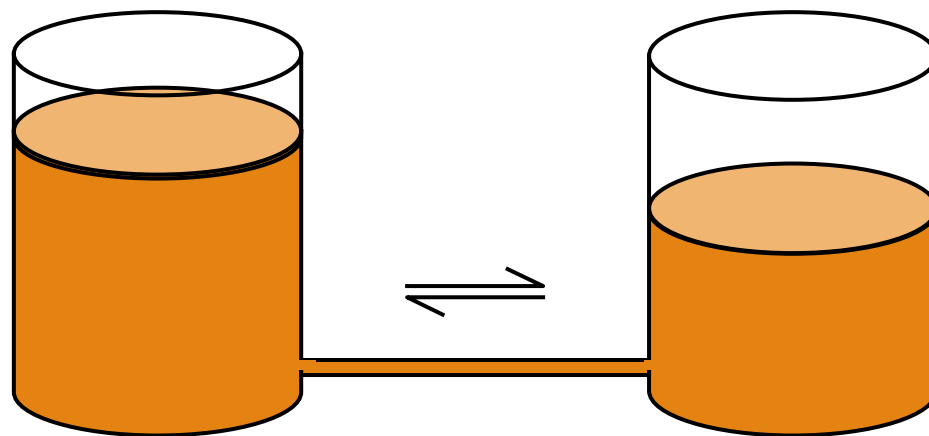
Organismus NENÍ rovnovážná soustava

Rovnováha = smrt

Život: homeostáza, ustálený stav...

Katalýza v uzavřené soustavě

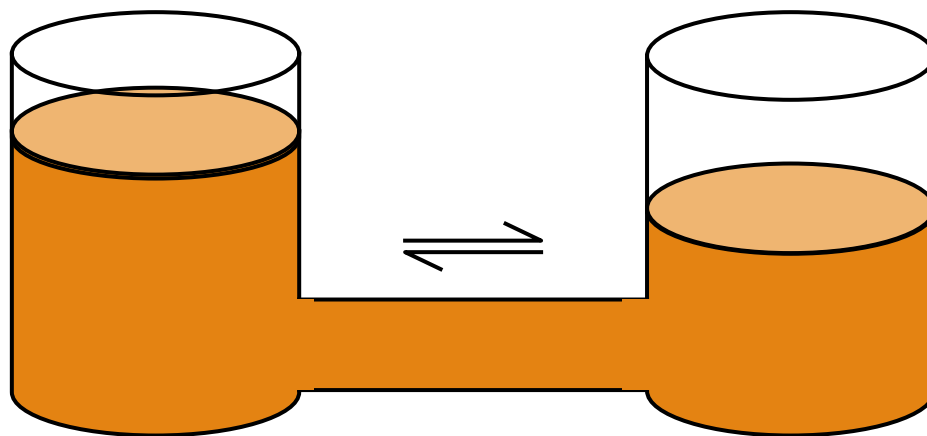
---

bez katalyzátoru
rovnováha se ustavuje pomalu (ale ustaví se)

Katalýza v uzavřené soustavě

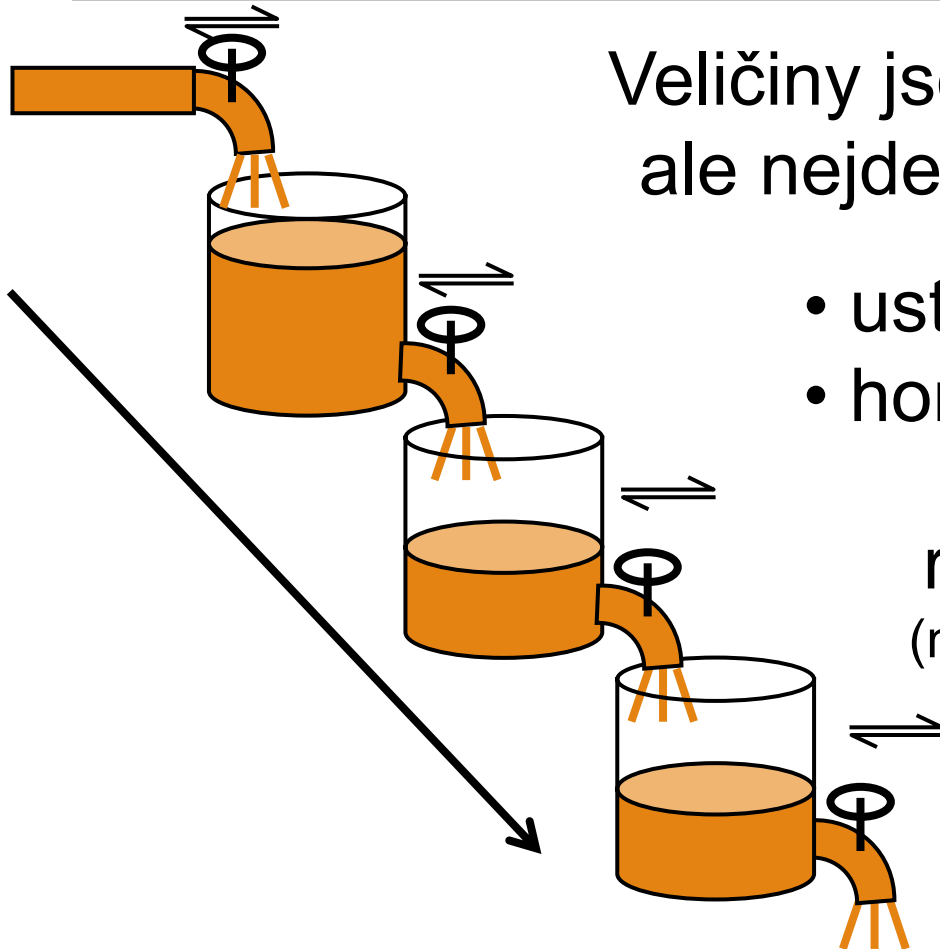
---

s katalyzátorem

ustaví se stejná rovnováha jako bez katalyzátoru,
ale mnohem rychleji

Otevřená soustava

Veličiny jsou konstantní,
ale nejde o rovnováhu

- ustálený stav (steady-state)
- homeostáza

regulace mění hodnotu
(nejen čas, za nějž se jí dosáhne)

Regulace enzymů

Mění koncentraci látek

Reaguje

- na spotřebu
- na dodávku

Regulace enzymů

Porucha regulace je příčinou onemocnění

- kinázy a fosfatázy: nádorová onemocnění
- nadbytek nějaké látky
(cholesterol – ateroskleróza,
kys. močová – dna...)

Parametry používané v klinice

↑ či ↓ konc. nějaké látky způsobeno
↑/↓ tvorby / odstraňování

nebo

měří se aktivita nějakého enzymu

Léky

Velká část léků mění
aktivitu nějakého
enzymu

(většinou inhibitory)

kys. acetylosalicylová

simvastatin

allopurinol

---

omeprazol

sildenafil

vinkristin

tetracyklin

sulbaktam

atorvastatin

enalapril

kotrimoxazol

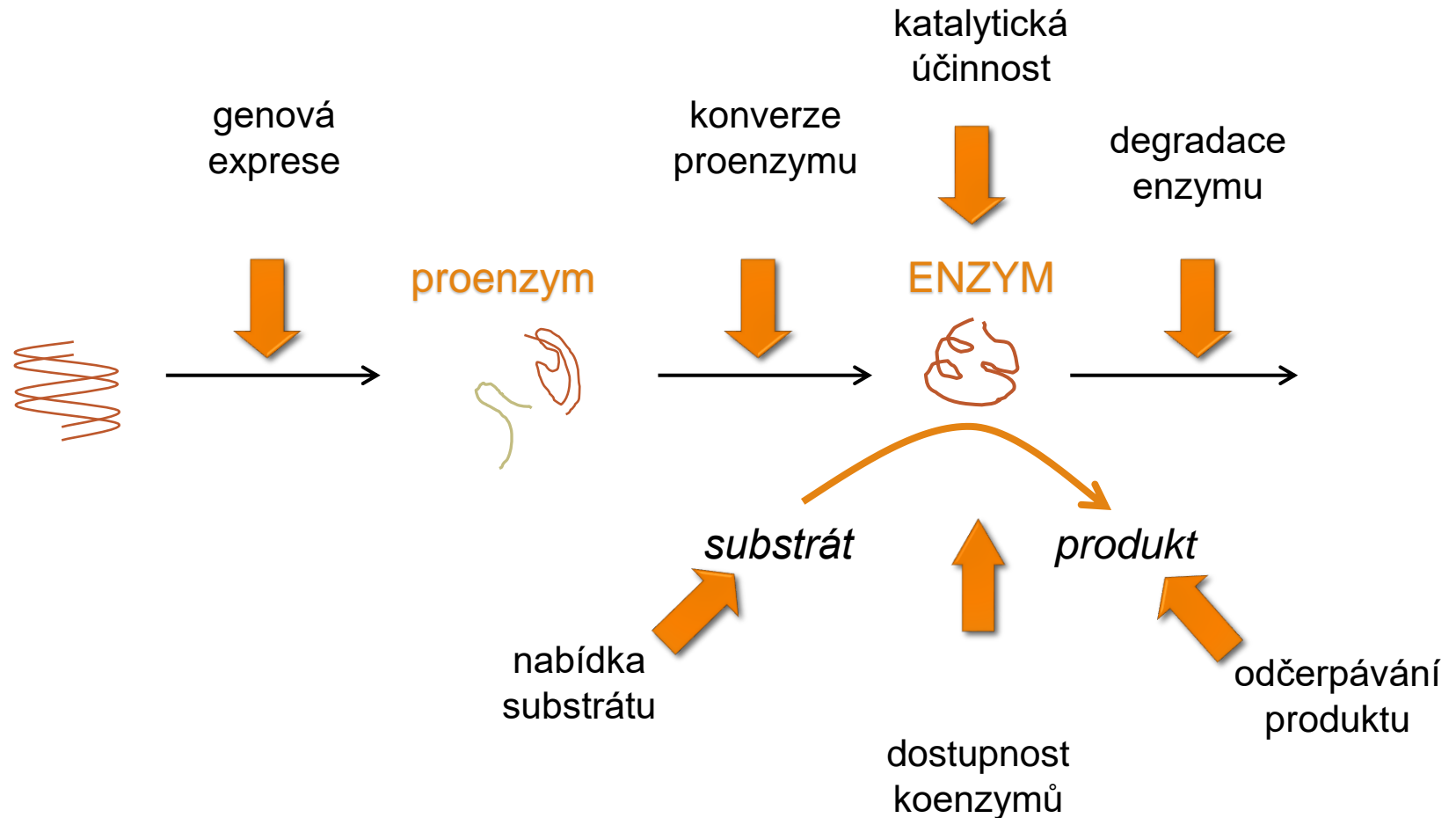
Enzymy a léky

Aktivita některých enzymů dramaticky mění účinnost léků

- cytochrom P₄₅₀
- konjugace
- acetylace
- ...

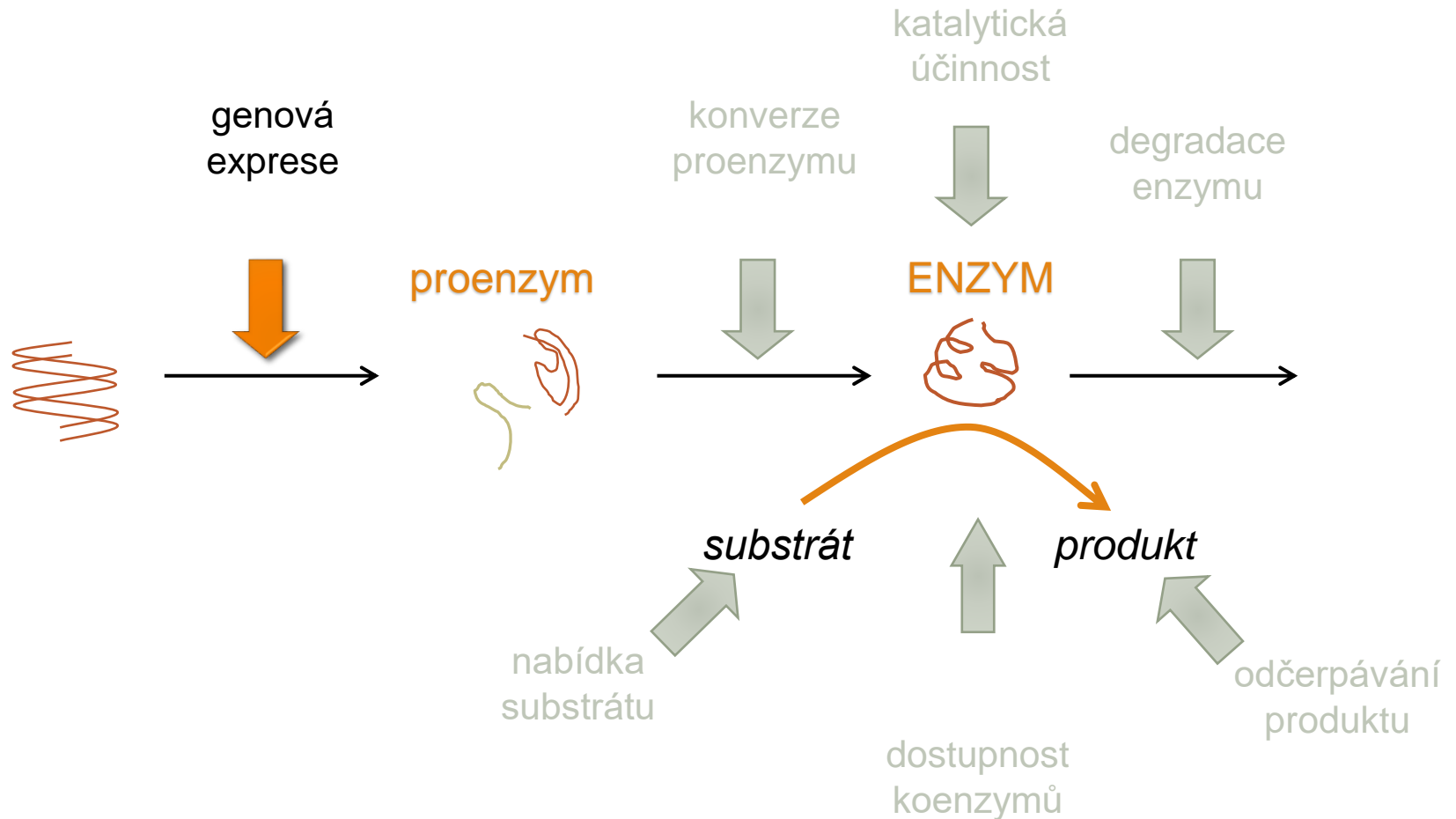
Regulace enzymu

Koncentrace enzymu

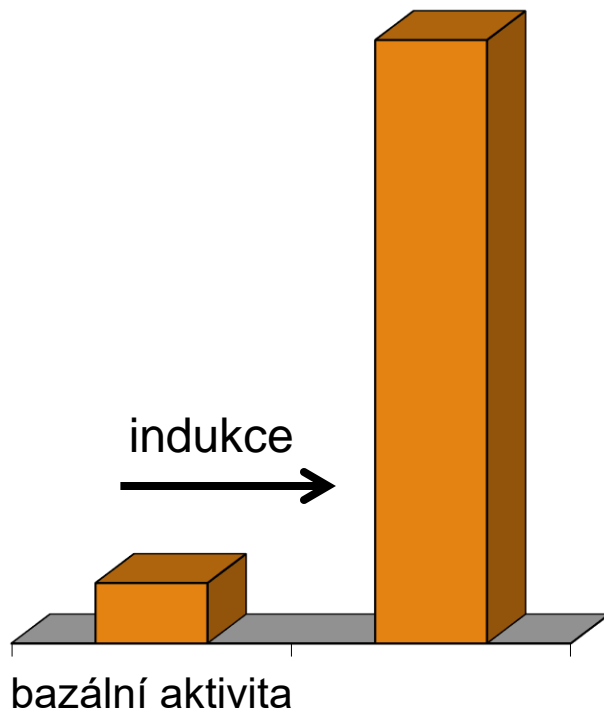
Indukce a represe

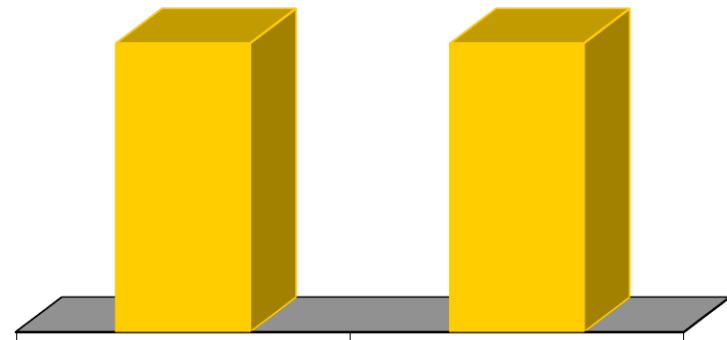
Indukce

---

indukovatelný enzym

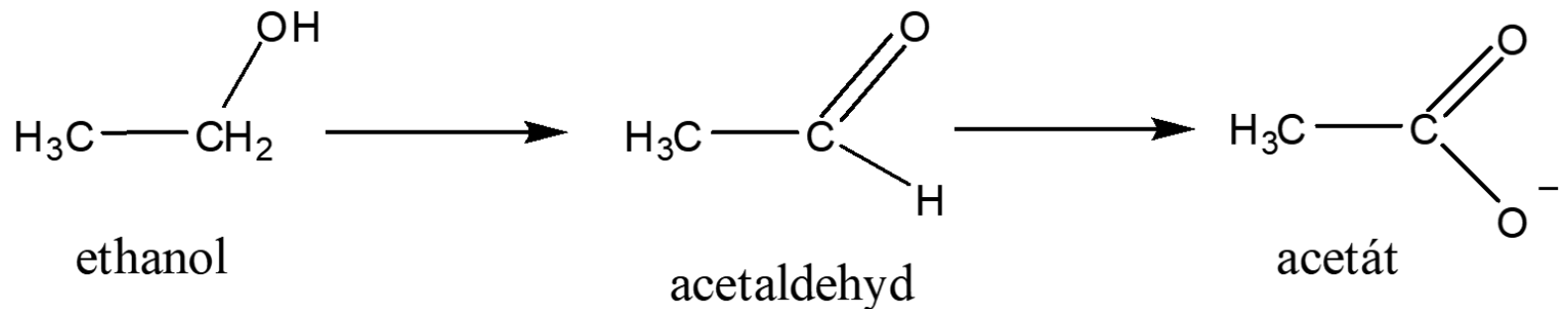

konstitutivní enzym

Indukce enzymu

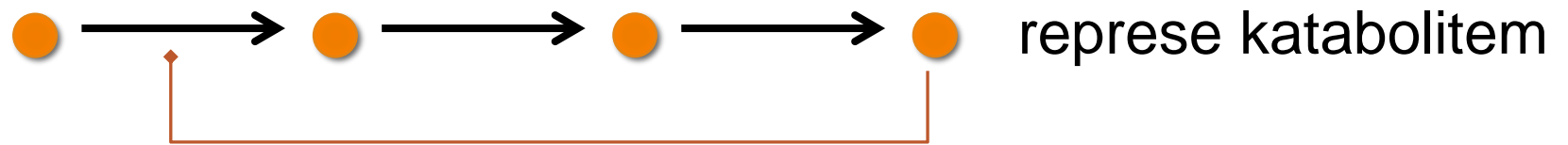
---

1. alkoholdehydrogenáza a aldehyddehydrogenáza
- konstitutivní enzymy
2. MEOS
- inducibilní systém

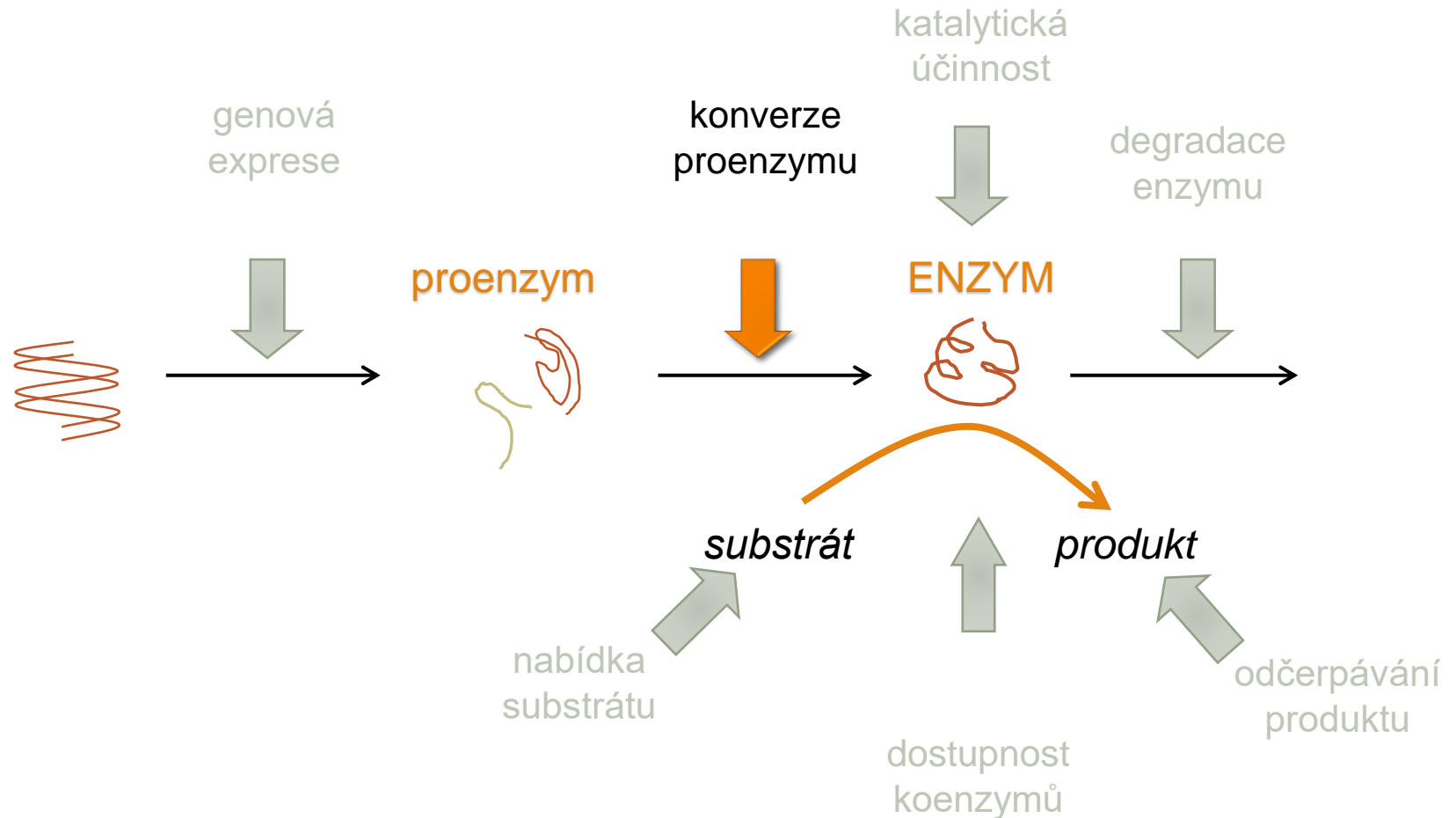
Represe

Konverze proenzymu

Konverze proenzymu

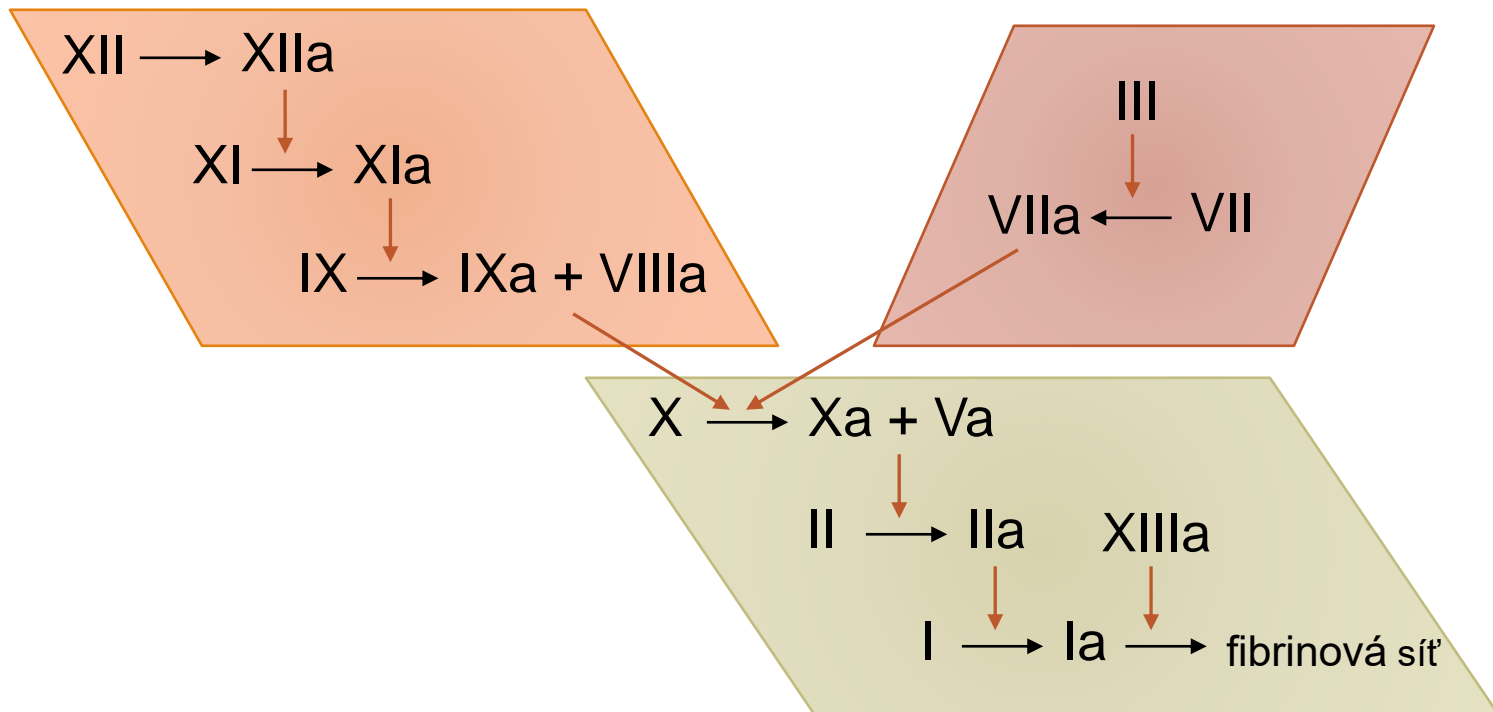
např. cílená proteolýza

koagulační kaskáda

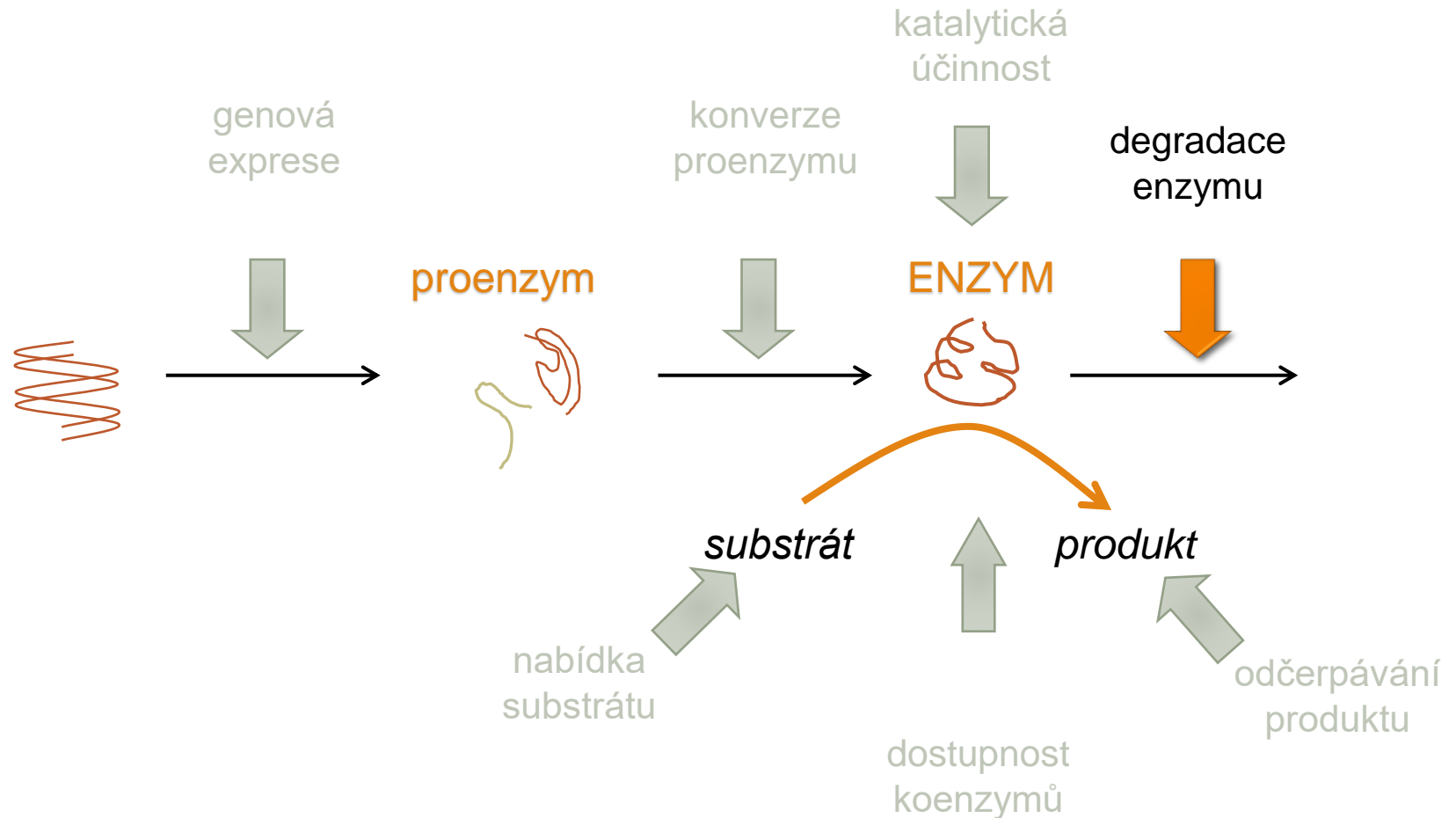
aktivace trávicích enzymů

Koagulační kaskáda

Degradace enzymu

Degradace enzymu

Často záleží na konformaci bílkoviny

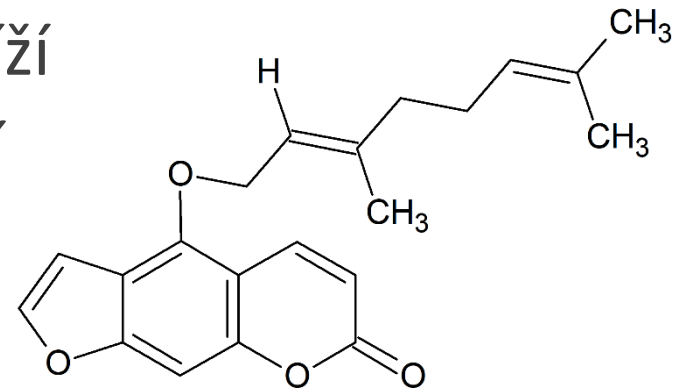
Molekuly enzymu s navázaným substrátem bývají chráněny

Degradace enzymu

Grapefruitová šťáva
zvyšuje degradaci cytochromu P450
ve střevě

- Aktivita cytochromu P450 se sníží
- Dostupnost mnoha léků se zvýší

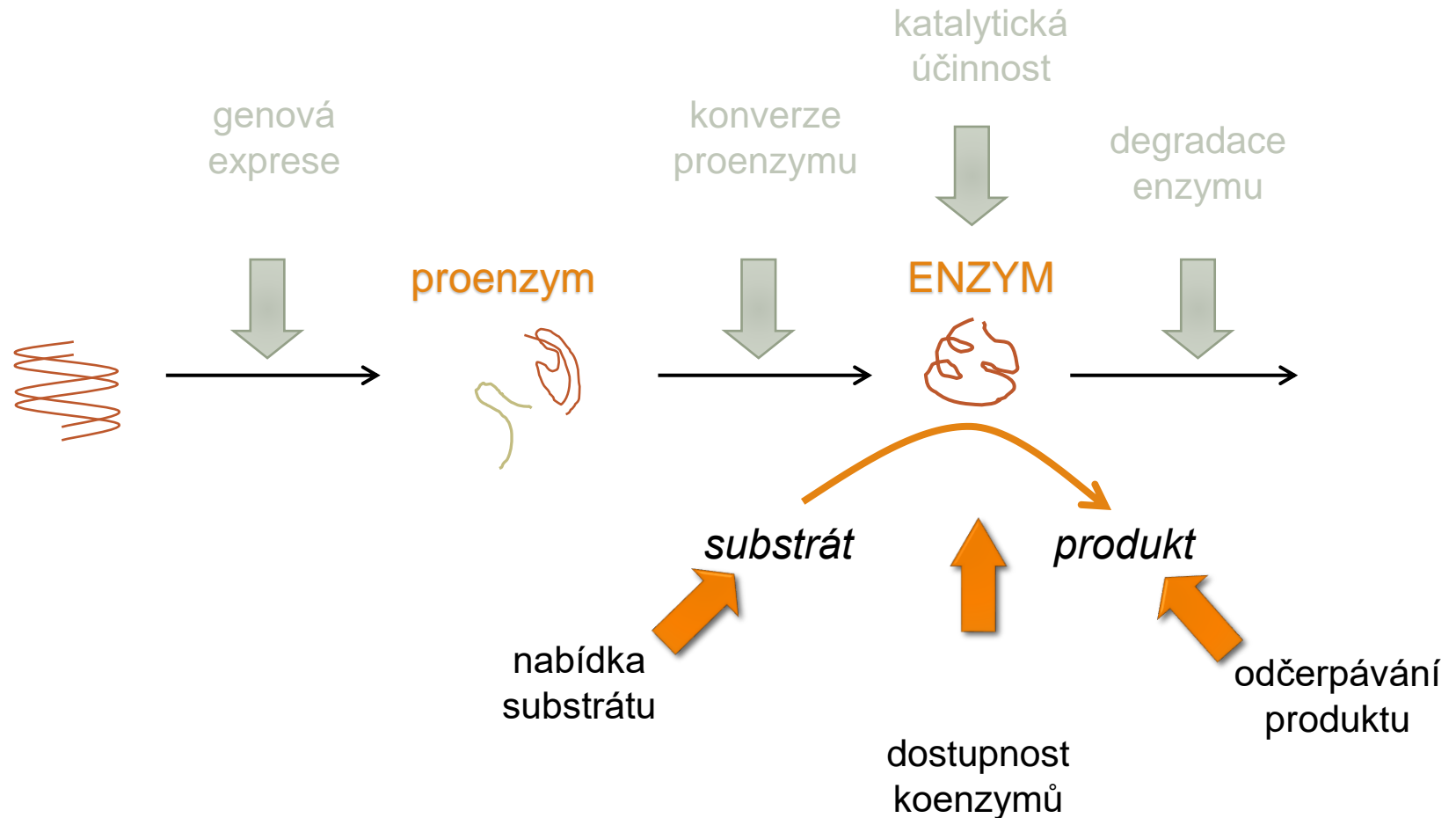

Furanokumarin bergamotin

Nabídka substrátů

Koncentrace složek reakce

Kompartimentace

---

cytozolový
izoenzym

mitochondriální
izoenzym

Kompartimentace

Tvorba makromolekulárních komplexů enzymů

- předávání produktů → substrátů, vysoké lokální koncentrace
- přenos konformačních změn

Koncentrace substrátu

---

koncentrace substrátu

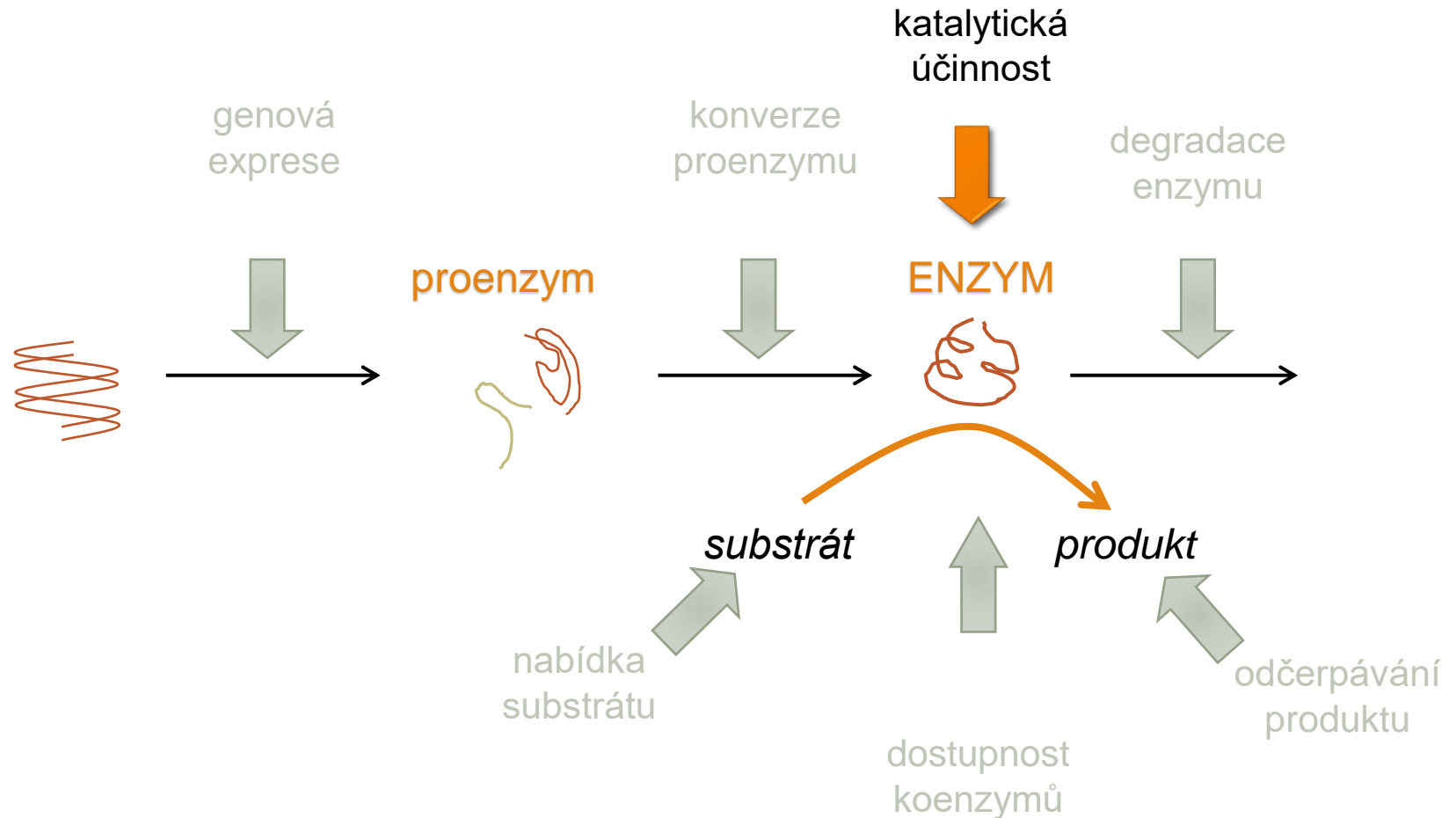
≠

koncentrace volného substrátu

Katalytická účinnost

Katalytická účinnost

Katalytická účinnost

Inhibitory

- léky, jedy

Alosterická modifikace

Malé molekuly

Kovalentní modifikace

Interakce mezi podjednotkami

Inhibitory

Kompetitivní

- soutěží se substrátem

Ostatní

- nekompetitivní, akompetitivní, smíšené

Kompetitivní inhibice

Inhibitor často strukturně podobný substrátu

Účinek záleží na

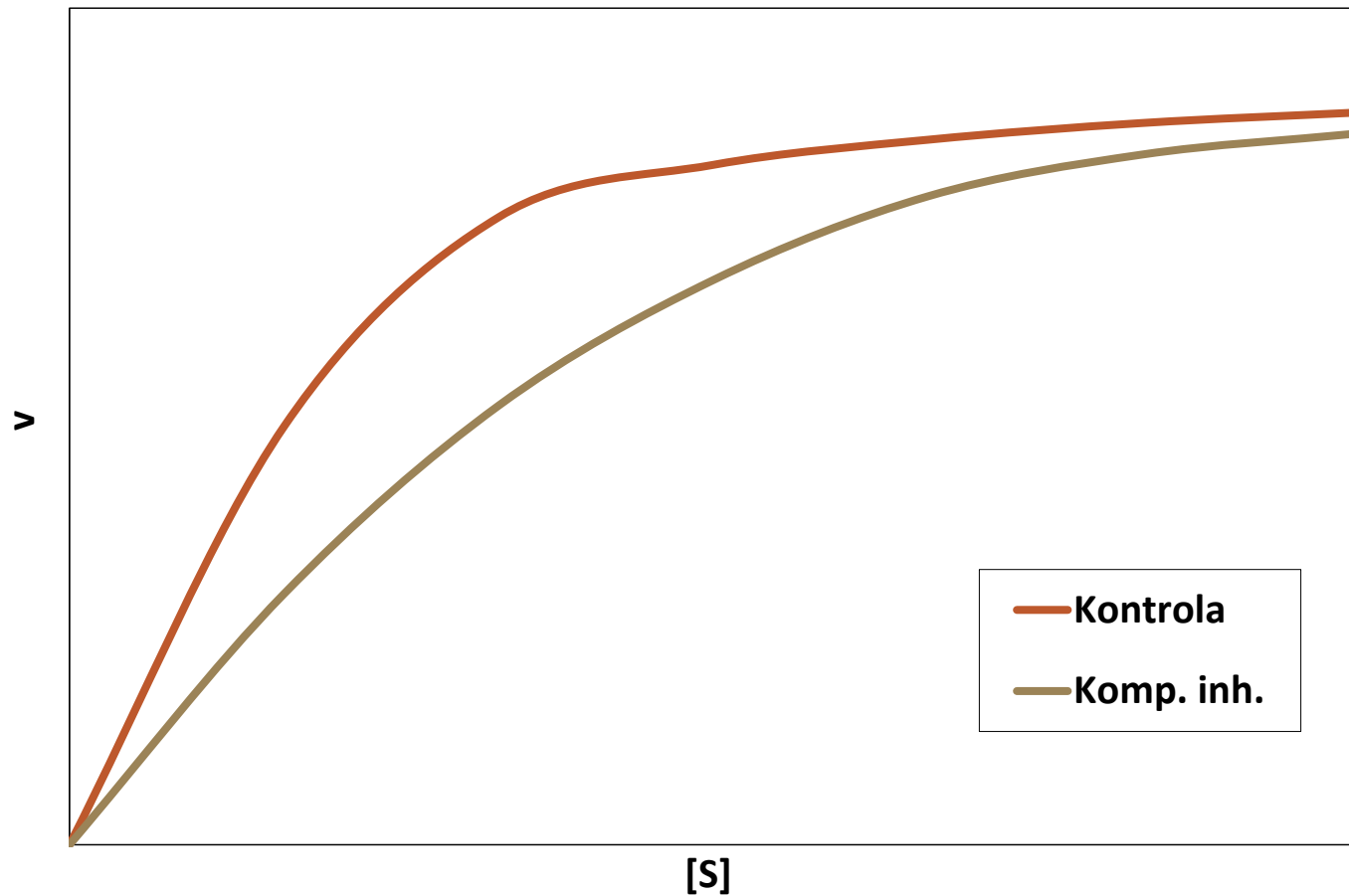
- poměru koncentrací
- poměru afinit

Reverzibilní

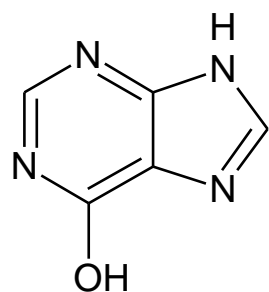
Kompetitivní inhibitory

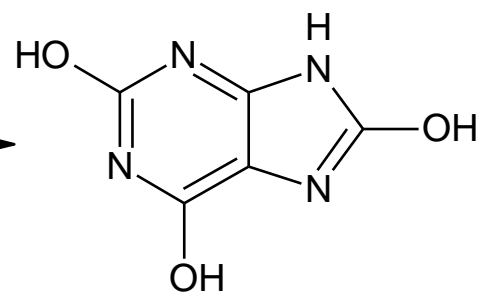
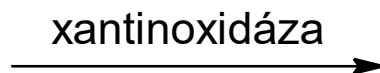

Kompetitivní inhibice

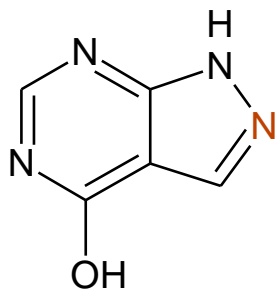

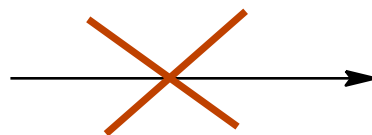
hypoxantin

kys. močová

alopurinol

Nekompetitivní inhibice

Inhibitor se substrátem nesoutěží

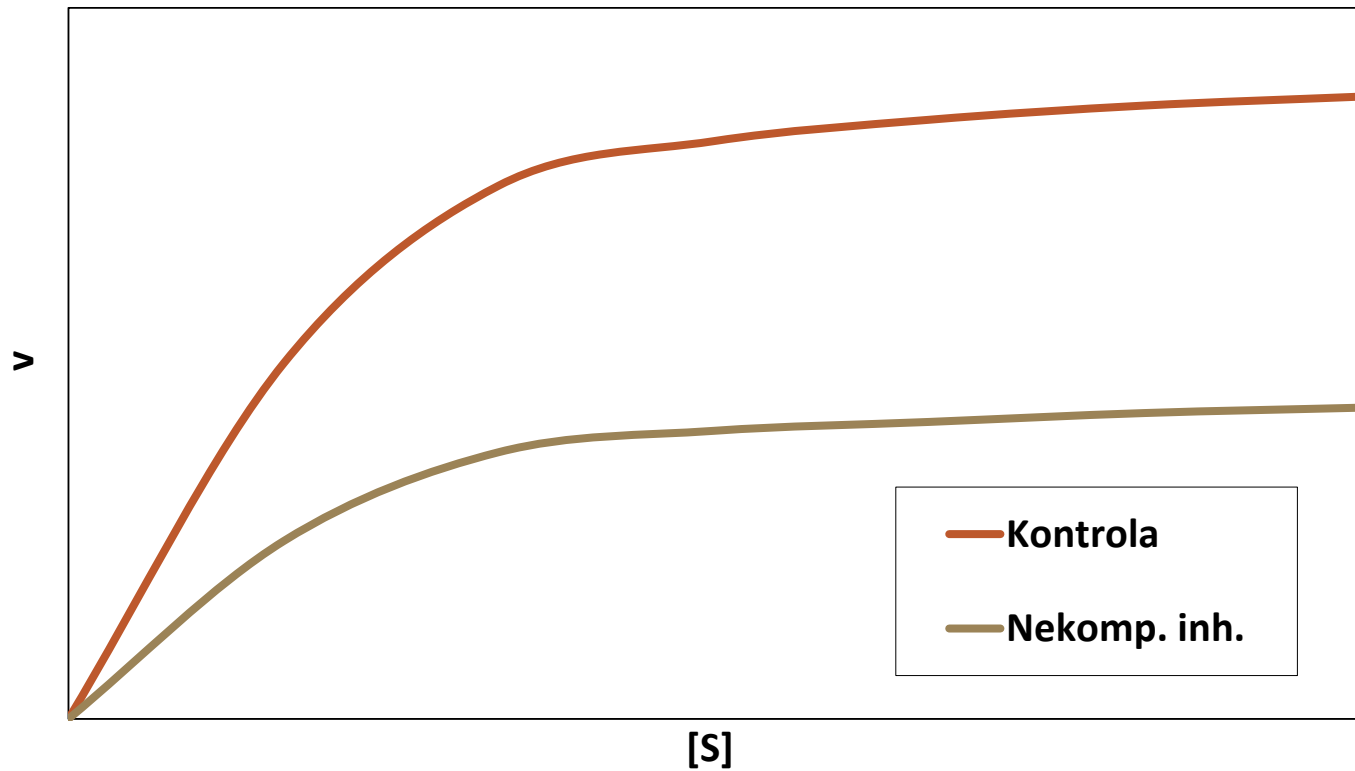
Snížení koncentrace funkčního enzymu

Reverzibilní

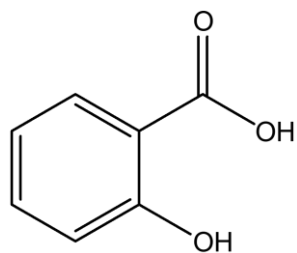
Ireverzibilní

Nekompetitivní inhibitory

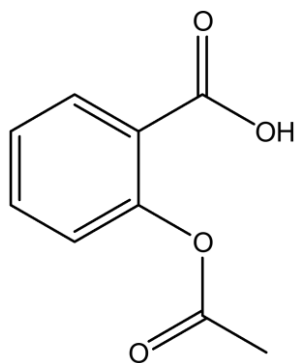

Nekompetitivní inhibice

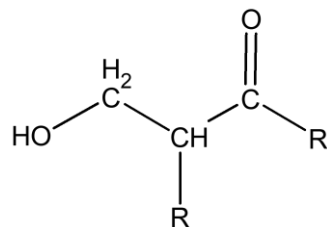

kys. salicylová

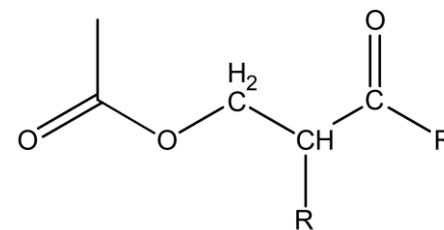

kys. acetylosalicylová

+

Ser

Alosterická regulace

Alosterické modifikátory

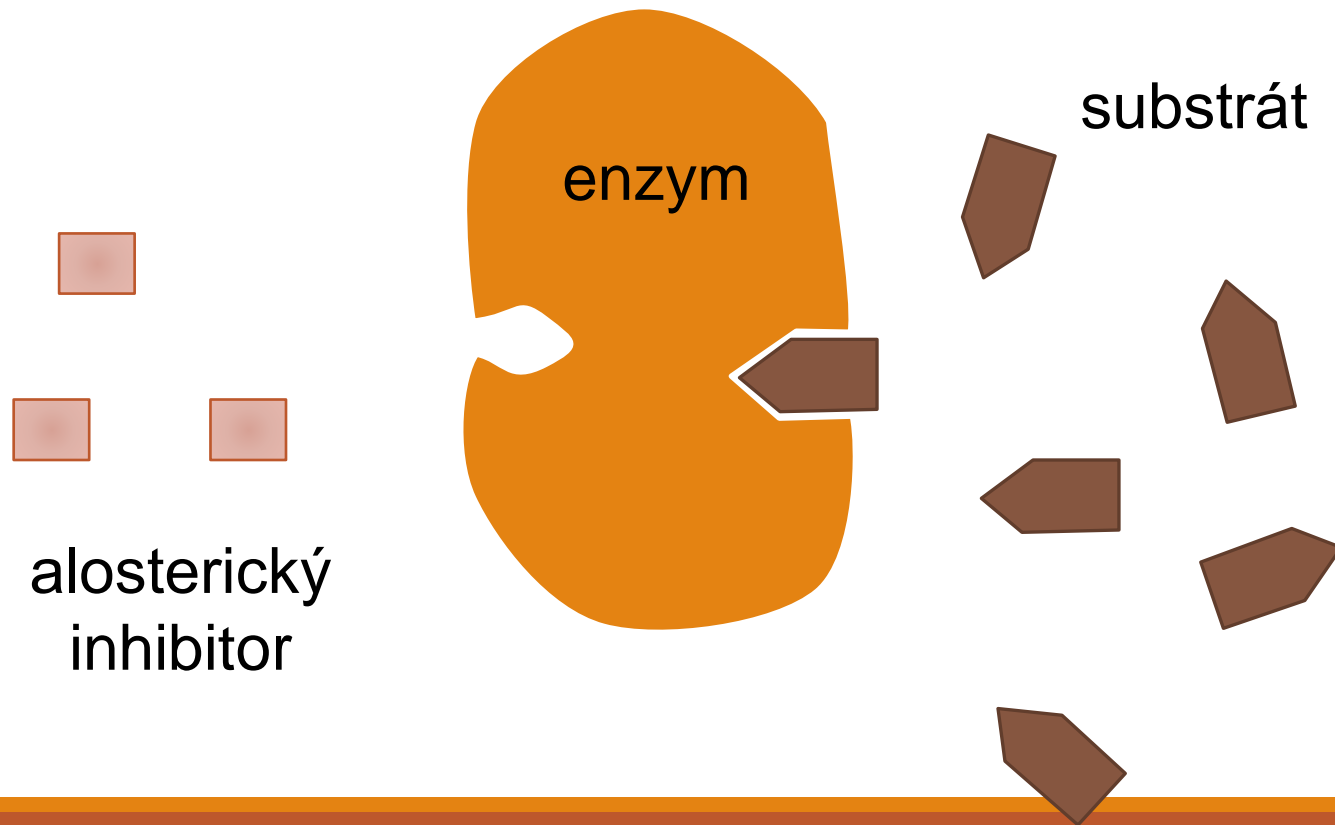

Nejsou strukturně podobné
substrátům ani koenzymům

Váží se na místě vzdáleném aktivnímu centru
Mění konformaci enzymové molekuly

Alosterické inhibitory

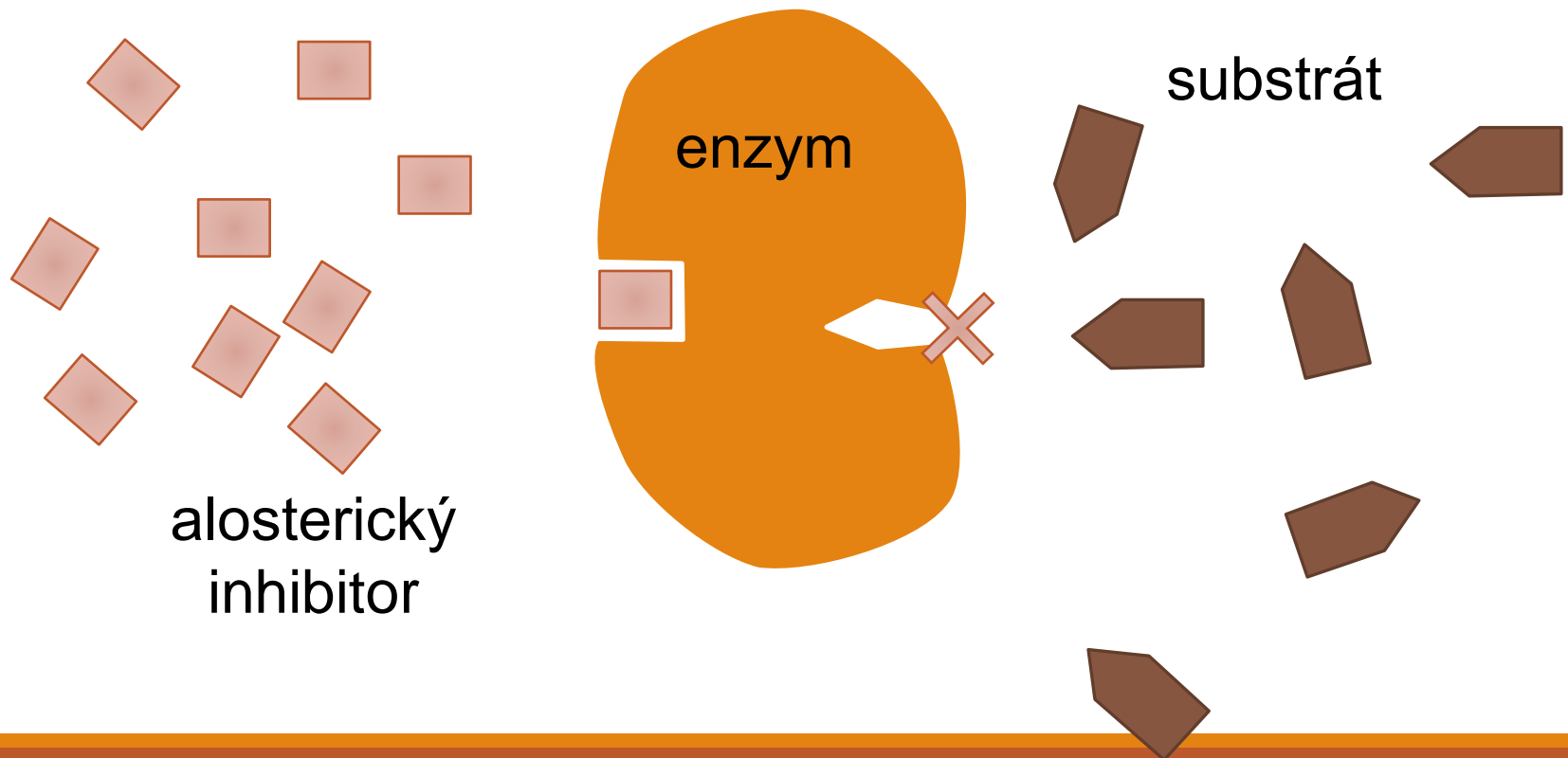

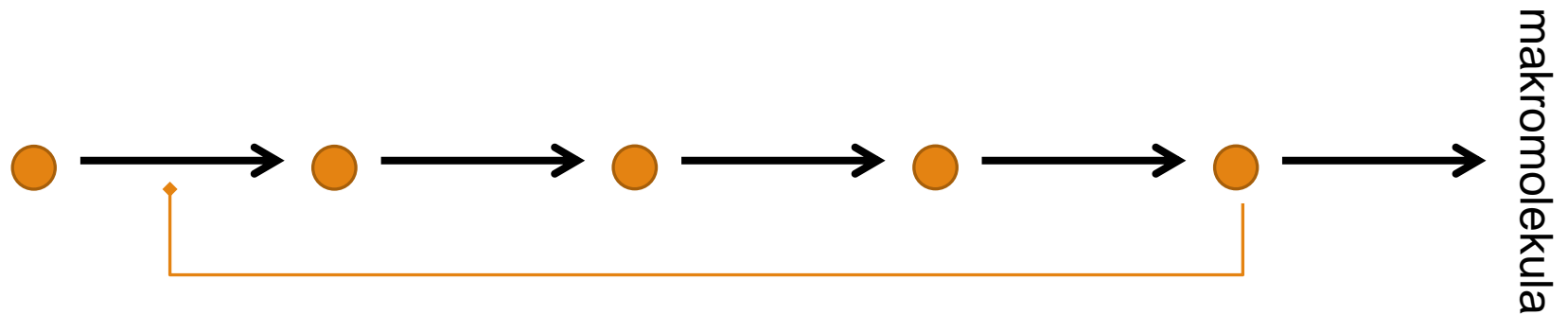
Alosterické inhibitory

Alosterická regulace

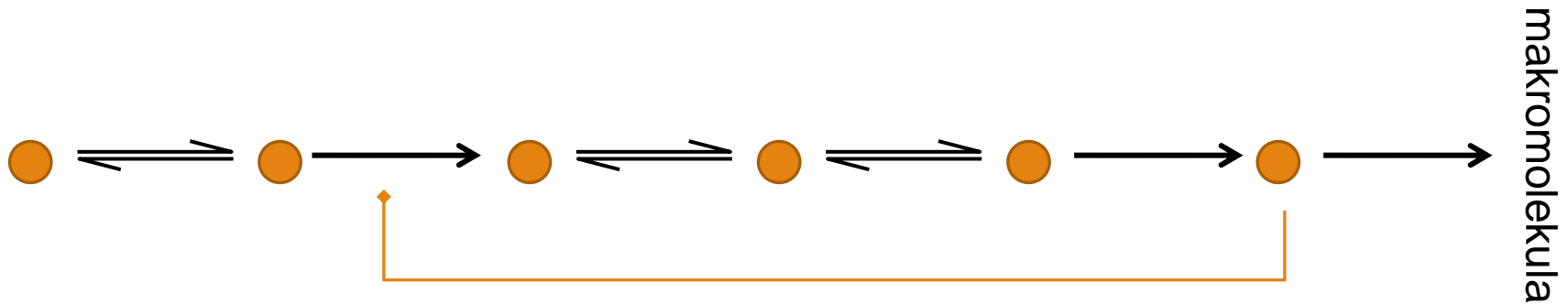

Zpětnovazebný inhibitor je často poslední nízkomolekulární látka před makromolekulou

Alosterická regulace

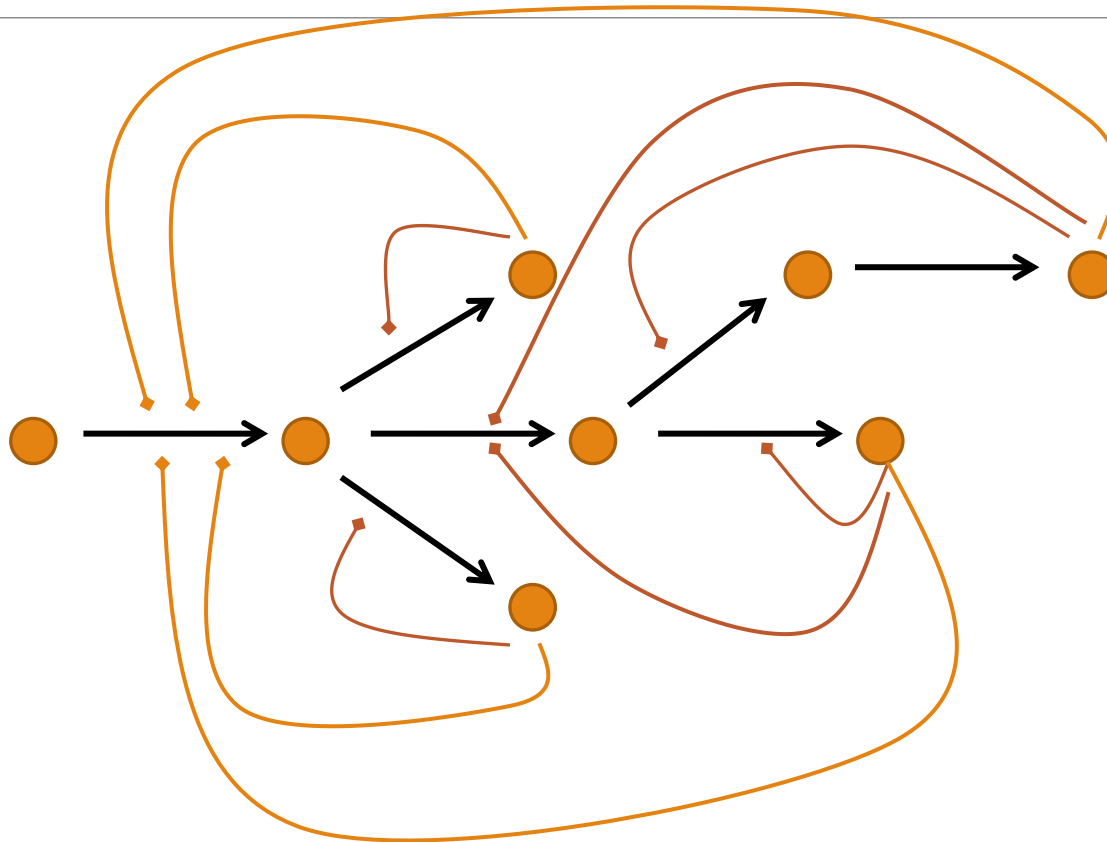

Obvykle se reguluje první prakticky nevratná reakce

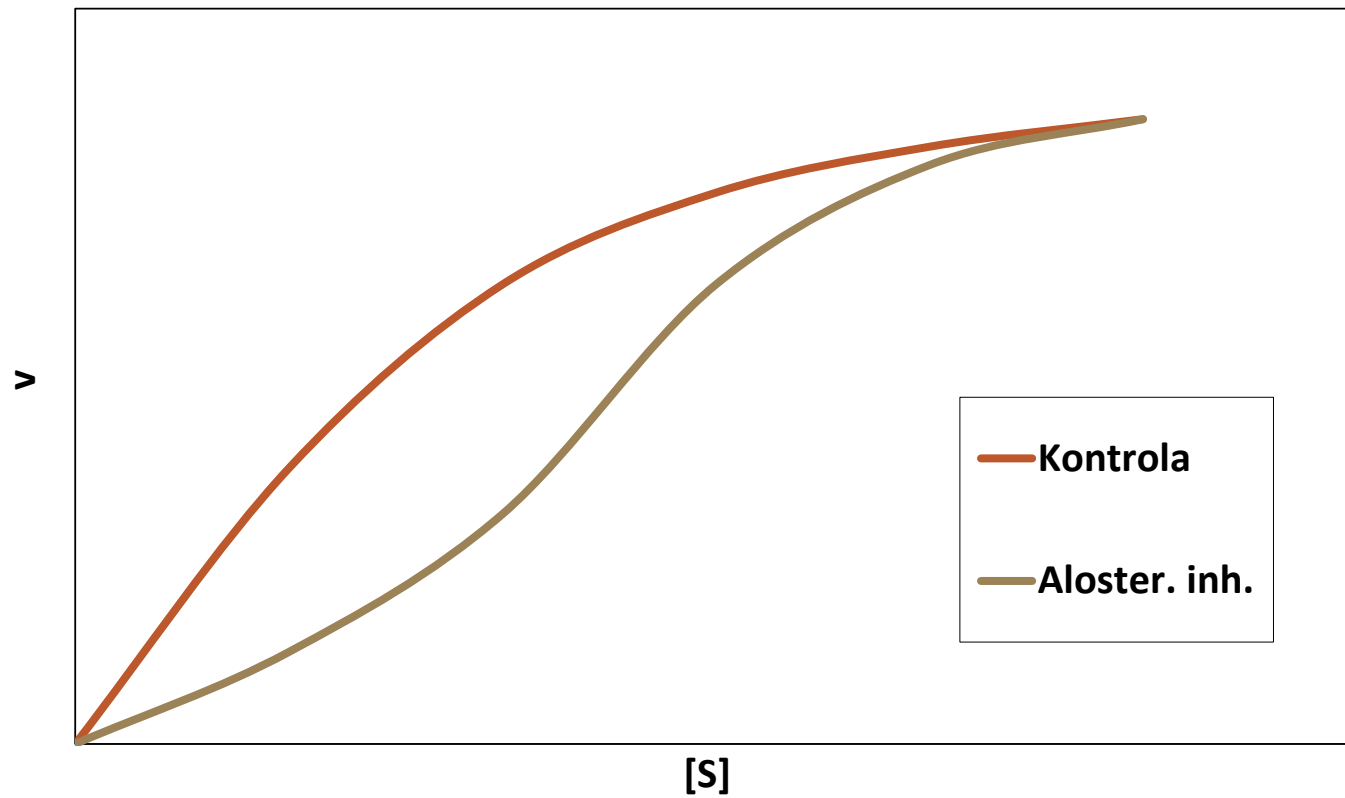
Alosterická regulace

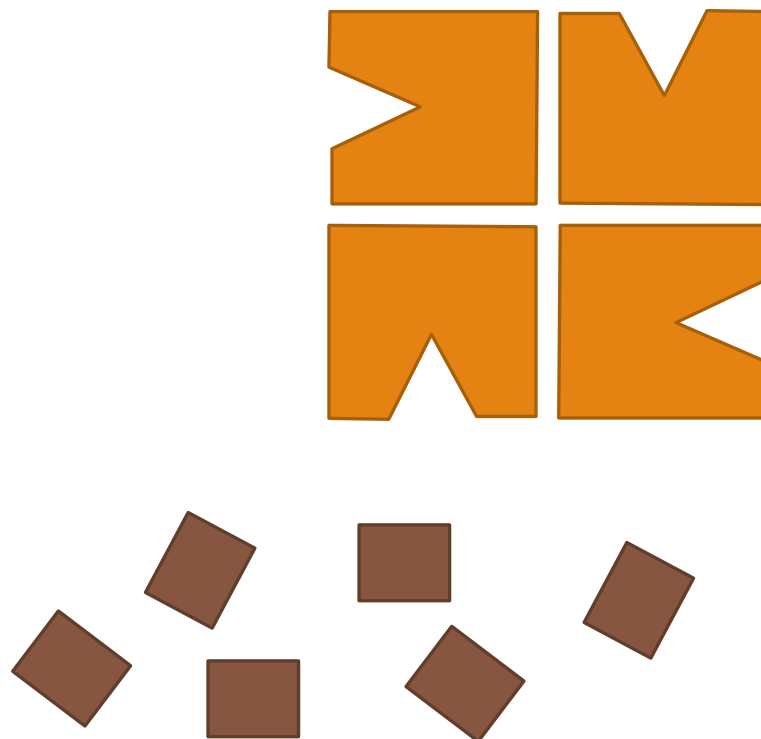
Kooperativita

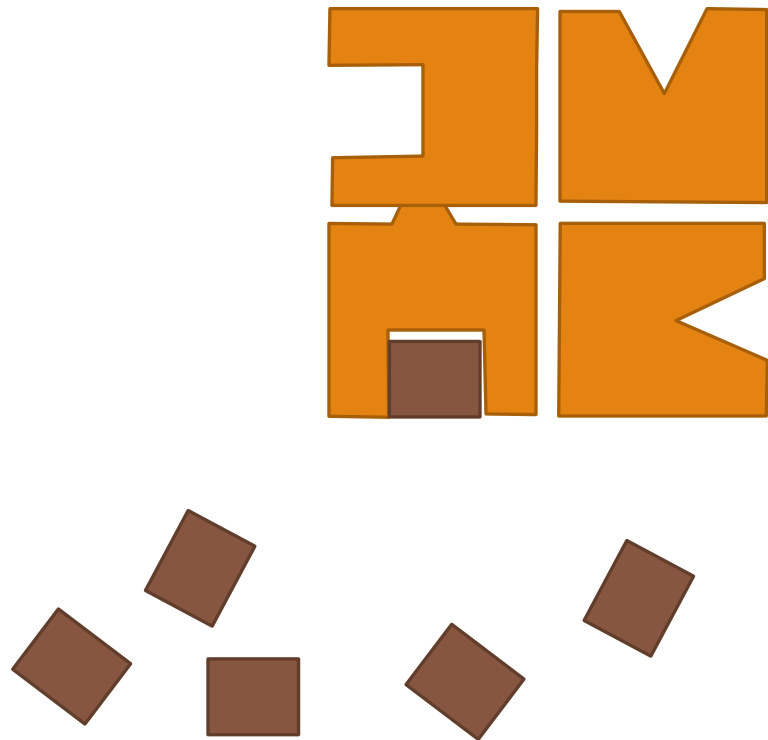
Kooperace substrátů

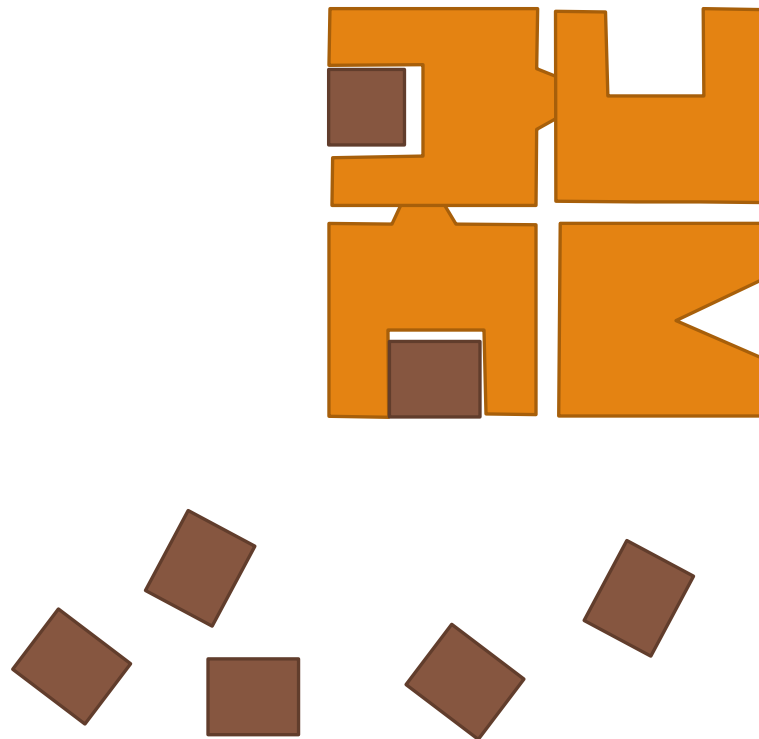
Kooperace substrátů

Kooperace substrátů

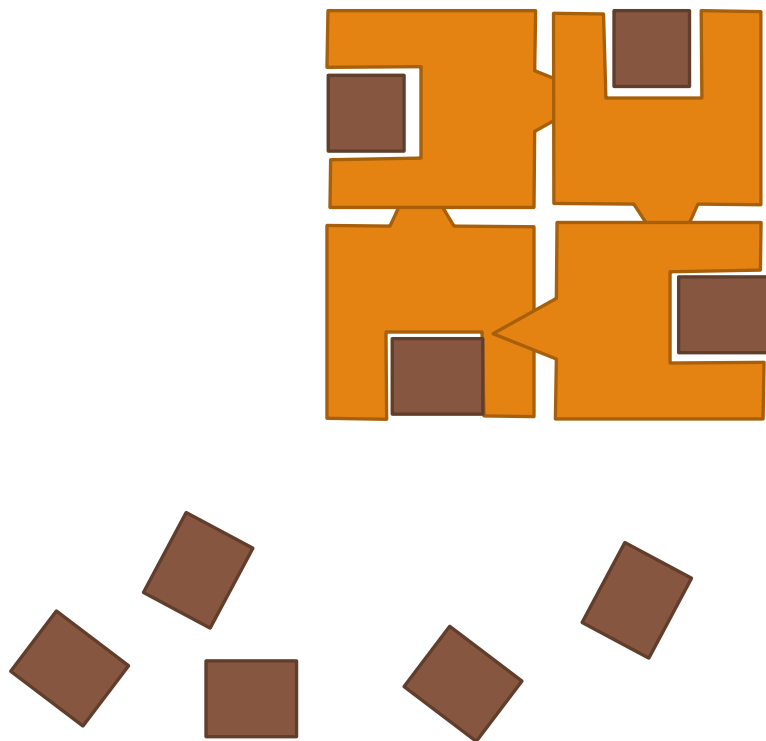

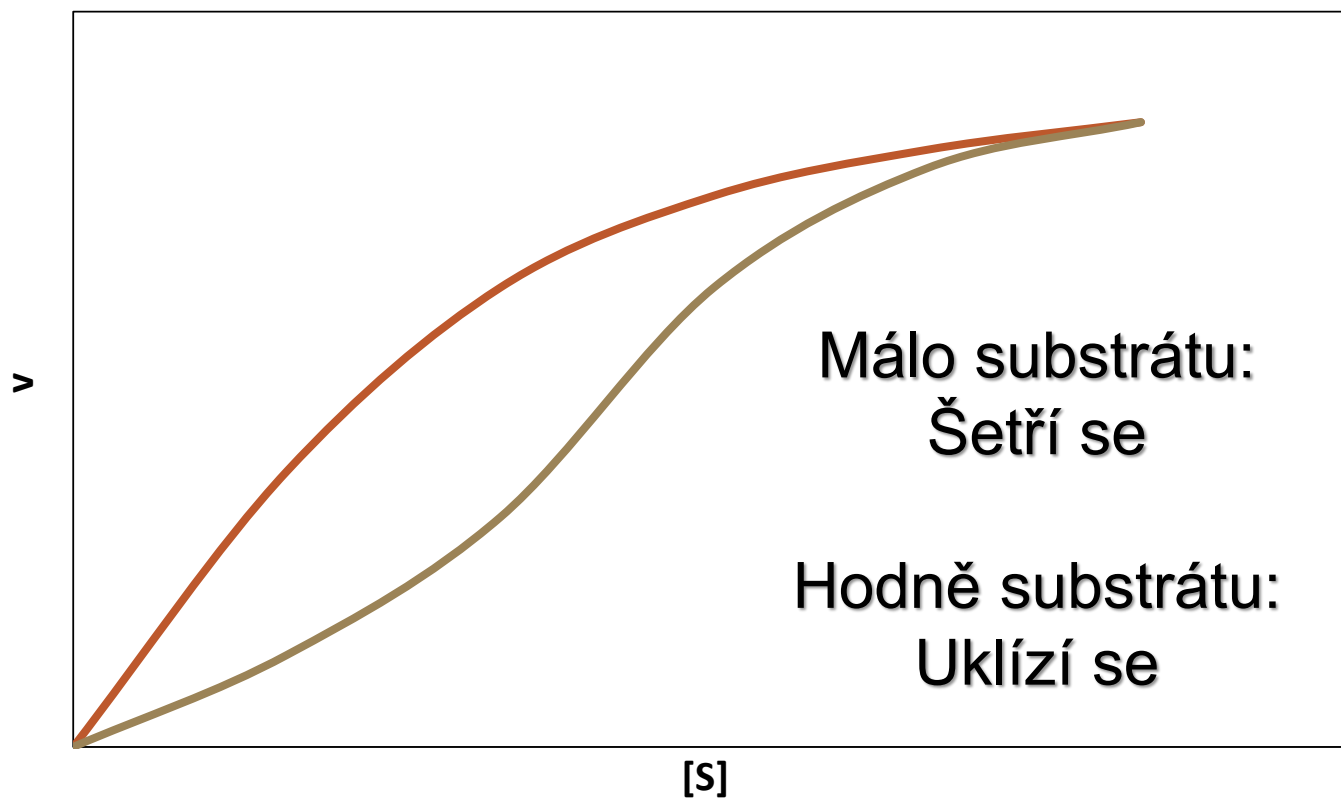
Kooperace substrátů

Kooperativita

Kovalentní modifikace enzymů

Reverzibilní fosforylace –OH skupin

- Mimo aktivní centrum

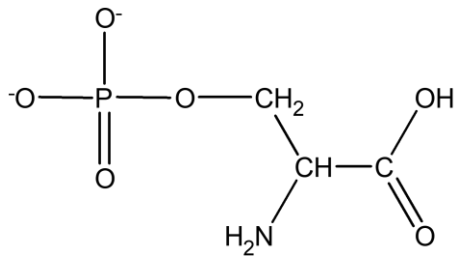
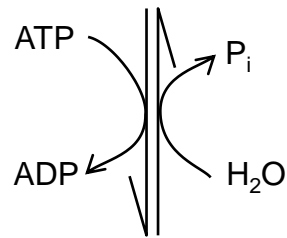
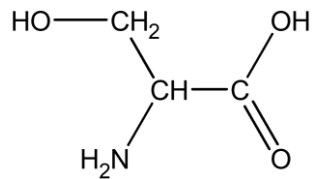
Kinázy (vnášejí fosfát z ATP)

- Ser, Thr
- Tyr

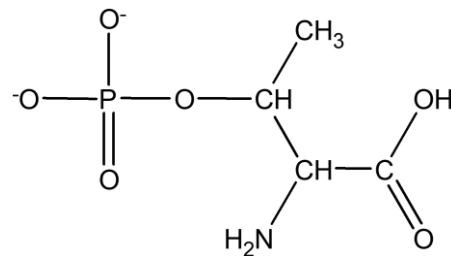
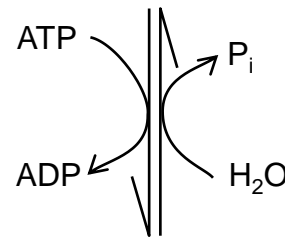
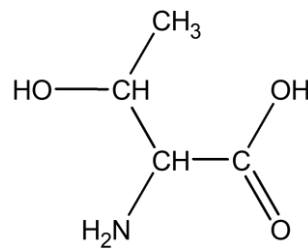
Fosfatázy (defosforylace – hydrolýza esterové vazby)

Fosforylace a defosforylace

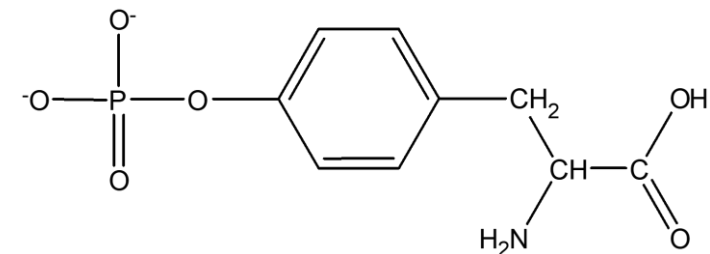
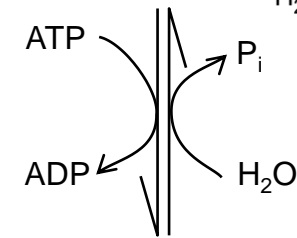
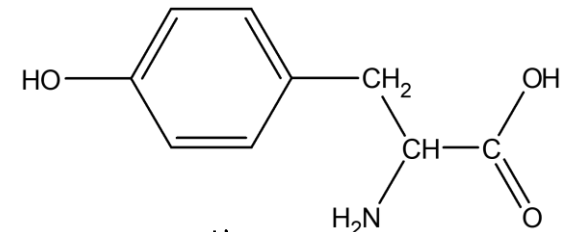
Ser

Thr

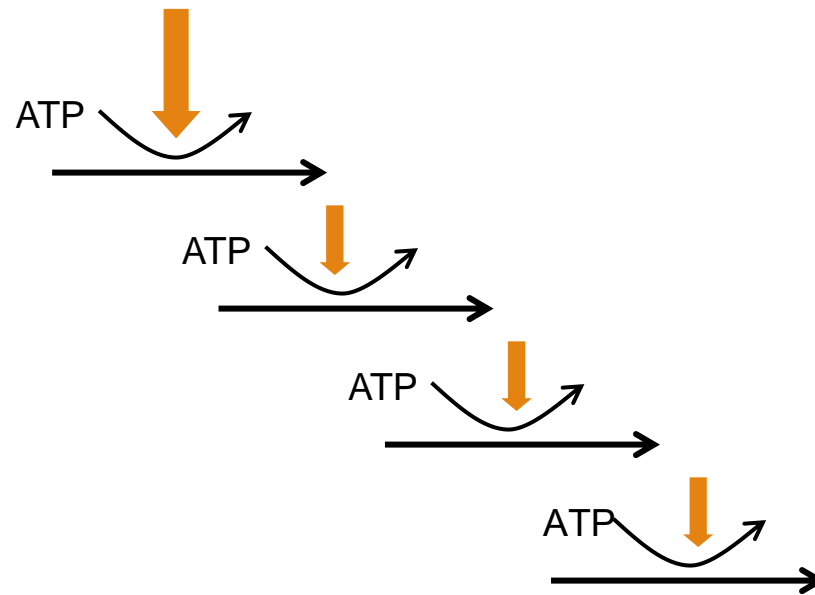
Tyr

Fosforylace

---

nervová a hormonální regulace

Sestavování podjednotek

(interakce protein-protein)

Katalytická podjednotka

Regulační podjednotka

- vazba cAMP
- kalmodulin – váže Ca^{2+}
- G-proteiny – vazba GTP/GDP
- ...